

Voorwaarts, en niemand vergeten!

Vlak voor haar vertrek uit de actieve politiek deed Femke Halsema de PvdA een voorstel. Het was kiezen of delen. Kiezen tussen een liberaal-progressieve koers samen met GroenLinks en D66 of een cultureel-conservatieve koers met de SP. En als we niet konden kiezen, dan maar opdelen.

Wij vinden dit een oneerbaar voorstel; en gelukkig velen met ons, zo blijkt uit de reacties op Halsema's voorstel. Wij laten ons niet zomaar opsplitsen. Integendeel, het is volgens ons juist de historische roeping van de PvdA niet te kiezen tussen de academicus en de postbode, tussen hoog- en laaggeleiden.

De PvdA heeft altijd een brede volkspartij willen zijn. Dat levert een spagaat op, maar hierin ligt precies de uitdaging voor de sociaal-democratie: hoe diverse lagen van de bevolking met elkaar te blijven verbinden in een progressief en vooruitstrevend verhaal over de toekomst van onze samenleving, een verhaal dat niemand in de kou laat staan. *Voorwaarts, en niemand vergeten.*

Wij zijn voor een linkse samenwerking, maar wat zijn, in de context van vandaag, de woorden, de zinnen, de slogans, die daarvoor de inhoudelijke basis bieden? We doen een bescheiden poging er een paar te formuleren. Wij menen dat een brede sociaal-democratische partij moet streven naar een samenleving die democratisch, eerlijk, fatsoenlijk en liefst ook een beetje vrolijk is.

Democratie is meer dan een verzameling besluitvormingsprocedures. Het is een formidabel bindmiddel. In een representatieve democratie kiezen wij de overheid. Dus niet: zij daar op het pluche, zij doen maar wat en wij zijn de dupe. Of de overheid als geluismachine waar we eindeloos aanspraak op kunnen maken zonder zelf iets te doen. Nee: de overheid, dat zijn wij. Dat kiezen

vraagt om actief burgerschap. En om de stimulering daarvan. Want in onze diplomademocratie zijn het in de praktijk al te vaak alleen de hoogopgeleiden die gebruikmaken van de mogelijkheden van de democratie.

Democratie is tevens een beschaafde manier om met verschillen om te gaan, de garantie om in vrijheid onze eigen levens te leiden. Niet door elkaar uit te sluiten, te verketteren, of zelfs fysiek te lijf te gaan, maar door met wederzijds respect het gesprek aan te gaan. Een democratische samenleving is een open samenleving. Niets is zeker. Niemand heeft de waarheid in pacht. Wie toch de waarheid claimt en deze aan een ander op wil leggen, bijvoorbeeld door een straf te zetten op geloofsafval, door zich af te keren van onze westerse samenleving, of omgekeerd, door ons een exclusief joods-christelijke traditie aan te meten, helpt niet alleen de democratie, maar ook genoemde vrijheid om zeep. Vrijheid geldt voor iedereen.

Absolute zekerheid, veiligheid en maakbaarheid kunnen van overheidswege niet gegarandeerd worden. Dat betekent niet dat we iedereen maar aan zijn lot overlaten, of dat iedereen dat maar in eigen handen moet nemen. Een rechtvaardige samenleving vereist een vangnet (let wel, geen hangmat). Zo'n vangnet kan alleen bestaan via een voortdurende herverdeling van middelen, bijvoorbeeld in de vorm van verzekeringen of collectieve lasten. Die herverdeling moet *eerlijk* tot stand komen. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten, zo luidt het terechte cliché. Weg met de subsidie voor kastelen, in plaats daarvan een flinke belasting op bonussen en excentrieke inkomens. Het tegengaan van grote inkomensverschillen verhoogt het welzijn van iedereen in de samenleving, zo blijkt uit tal van onderzoeken.

Naast de sociaal-economische is er nog een tweede betekenis van eerlijkheid, de juridische. In onze rechtsstaat heeft Vrouwe Justitia een blinddoek voor opdat iedereen gelijkelijk behandeld

INTERVENTIE

wordt, zonder aanzien des persoons. Wie daaraan rommelt, bijvoorbeeld door de rechtspraak te politiseren, zet de deur open voor willekeur en totalitaire praktijken.

In een *fatsoenlijke* samenleving wordt niemand vernederd, niet door andere personen en niet door instituties. Zo is fatsoen bedoeld in het beginselprogramma van de PvdA. Helaas is die notie van fatsoen in Nederland versmald tot gedragsregels die je op een bordje in het zwembad of in het portiek van de flat ophangt.

Laten we die brede versie van fatsoen nieuw leven in blazen. Dan blijken fatsoen en democratie twee zijden van dezelfde medaille. Het gaat om volwaardigheid van iedereen, om het behoud van zelfrespect en eigenwaarde. Een prestatie maatschappij waarin alleen winnaars tellen en die verliezers links laat liggen is een kille, onfatsoenlijke samenleving. Dat geldt zowel op mondiaal als op nationaal niveau. Een samenleving die haar milieu verpest, gedraagt zich onfatsoenlijk ten opzichte van haar kinderen en kleinkinderen.

Tot slot. Mag het alstublieft allemaal een beetje *urolijker*, met wat humor en zelfspot, iets meer relativeringsvermogen? Het wordt zo kinderachtig met al die verkettering over en weer, met die verschrikkelijke gelijkhebbigheid. En maar roepen om het recht van vrije meningsuiting. Maar zodra de ander er gebruik van maakt, op je rug gaan liggen jammeren dat je gedemoniseerd wordt. Kom, stel je niet aan, sta op en maak een goede grap. Valt er tenminste wat te lachen.

HANS HARBERS, JAN HARBERS
& HENK HARBERS

Broers en PvdA-lid

Opkomen voor het beschavingsideaal

We zijn na de vorige s&d bijna klaar met het boek van Martin Bosma, maar jammer genoeg nog niet helemaal. Aan alles wat erover gezegd is, wil ik nog enkele opmerkingen toevoegen.

Bosma legitimeert zijn aanval op de PvdA met een beroep op Jacques de Kadt — die eind jaren dertig heel goed begreep hoezeer fascisme en nationaal-socialisme de massa konden verleiden door de schuldigen aan te wijzen voor alle sociale en politieke ellende die het Europese continent teisterde, en door met uitschakeling van de democratie te beloven orde op zaken te stellen. Die schuldigen waren ook toen al de linkse kerk en etnische, culturele en religieuze Gemeenschapsfremden, zoals de nationaal-socialisten ze noemden.

Heel scherp zag De Kadt dat deze totalitaire verleiding het einde kon betekenen van een sociale, humane, vrijzinnige en in alle opzichten democratische samenleving. Volgens zijn eliteleer werden deze bewegingen beheerst door de valsemunters van de schijnelite, die met hun demagogie, charlatanerie, mythes en machtsbelustheid erin slaagden de massa op hun hand te krijgen.

In Bosma's boek zit een uiterst merkwaardige redenering voor iemand die zichzelf ziet als een erfgenaam van De Kadt. Met een discutabel beroep op de socioloog Van Doorn typeert hij zowel het fascisme als het nationaal-socialisme en het communisme als 'socialismen'. Dat positioneert bij Bosma het democratisch socialisme op een gecompliceerde wijze tegenover de democratische rechtsstaat, die nu door de islamitische ideologie wordt bedreigd.

Om goed te kunnen zien hoe Bosma zijn mythe construeert, is een historische analyse nodig van de voor- en naoorlogse sociaal-democratie. De confrontatie van de Europese sociaal-democratie met het fascisme en nationaal-socialisme zou daarin een prominente plaats moeten hebben.

Tussen Jacques de Kadt en de SDAP bestond in de jaren dertig geen verschil van mening over de verwerpelijkheid van fascisme, nationaal-socialisme en communisme. Dat gold zowel voor de diepe overtuiging van de SDAP dat de parlementaire democratie verdedigd moest worden, als voor de even diep gewortelde afkeer van het fascistische beginsel van de Gemeenschapsfremden, dat leidde tot uitsluiting, ontrecting en vervolging.